

PUNCTE CARDINALE ÎN EVALUAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMOBIL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Svetlana ALBU

doctor habilitat, profesor universitar, departamentul IDEI, facultatea CGC, Universitatea Tehnică a Moldovei,
svetlana.albu@emi.utm.md

Rezumat. În Republica Moldova sunt recunoscute 5676 monumente ocrotite de stat de categorie națională și locală, inclusiv așezări, monumente (sculptură, pictură, mozaic, elemente arhitecturale), clădiri și construcții cu valoare artistică, istorică, arhitecturală, arheologică. Patrimoniul național trebuie cunoscut, păstrat dar și apreciat nu doar în plan cultural ci și economic, pentru a putea fi valorificat în mod durabil pentru viitoarele generații. Aprecierea valorii este necesară în diverse scopuri, de la identificarea valorii în rapoartele financiare a patrimoniului public până la vânzarea-cumpărarea obiectelor de patrimoniu aflate în proprietate privată. Actualitatea prezentului studiu este condiționată de lipsa cadrului normativ-metodologic al evaluării patrimoniului cultural construit în Republica Moldova precum și de necesitatea implementării prevederilor standardelor internaționale de evaluare. Obiectivele cercetării au cuprins analiza și sinteza practicilor existente în domeniul evaluării patrimoniului cultural imobil, identificarea particularităților specifice Republicii Moldova, elaborarea propunerilor privind metodologia evaluării patrimoniului cultural construit. În prezenta lucrare sunt identificate punctele de reper ale evaluării patrimoniului cultural construit în condițiile Republicii Moldova și propus algoritmul de lucru pentru evaluatorii practicieni.

Cuvinte cheie: valoare de deviz, valoare de reconstituire, patrimoniu arhitectural, raportare financiară, metodologie, drept de proprietate.

Introducere

După un pătrar de secol de stagnare cadrul normativ-legislativ al domeniului imobiliar din Republica Moldova a comportat modificări de actualizare la practicile internaționale, în special la standardele europene.

În perioada 2023-2026 au intrat în vigoare Codul Urbanismului și Construcțiilor [1], Codul Funciar [2], Legea privind performanța energetică a clădirilor [3], Legea privind activitatea agenților imobiliari [4]. A comportat modificări considerabile și Legea cu privire la activitatea de evaluare [5] pentru implementarea căreia au fost aprobate Standardele de Evaluare [6].

Consolidarea rolului Standardelor Internaționale de Evaluare (IVS) la nivel mondial a fost condiționată de dezvoltarea piețelor investiționale și creșterea mobilității capitalurilor care au impus armonizarea standardelor de evaluare. Aceste standarde, deși au caracter de recomandare, constituie un reper esențial pentru asigurarea transparenței, comparabilității și calității evaluărilor. În paralel, standardele naționale adaptează principiile internaționale la particularitățile juridice și economice locale, contribuind la diversificarea practicilor de evaluare. Anume aceste standarde urmează a fi implementate în practica Republicii Moldova, iar primul standard național deja aprobat este Ghidul în evaluare: Evaluarea bunurilor imobile [7].

Sub egida Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru au fost elaborate și se află în procedura de aprobare Ghidul în evaluare: Evaluarea pentru garantarea împrumutului [8], Ghidul în evaluare: Evaluarea pentru raportare financiară [9], Ghidul în evaluare: Evaluarea proprietății generatoare de afaceri [10]. Iar sub egida Agenției de Inspectare a Monumentelor din subordinea Ministerului Culturii al Republicii Moldova a fost elaborat proiectul Ghidului în evaluare: Evaluarea bunurilor imobile de patrimoniu.

Activitatea de evaluare a bunurilor imobile de patrimoniu cultural se înscrie într-un domeniu complex, determinat de interferența dintre principiile economice ale evaluării și particularitățile socioculturale ale patrimoniului. Analiza experienței internaționale și a cadrului

normativ național [11] evidențiază necesitatea unei abordări metodologice integrate, orientate spre asigurarea coerenței, comparabilității și relevanței rezultatelor evaluării.

Evaluarea patrimoniului cultural se caracterizează printr-o complexitate sporită, determinată de natura compusă a obiectului evaluării. Patrimoniul cultural cuprinde atât componente tangibile, reprezentate prin bunuri materiale, cât și componente intangibile, asociate semnificațiilor culturale, istorice și simbolice.

În acest context, noțiunea de valoare dobândește un caracter multidimensional. Valorile care definesc patrimoniul pot fi grupate în două categorii generale: valori economice și valori socioculturale. Valorile economice sunt determinate de utilitatea bunului și de beneficiile generate, în timp ce valorile socioculturale reflectă dimensiuni precum valoarea estetică, spirituală, socială, istorică, simbolică și de autenticitate.

O importanță deosebită o are delimitarea între valoarea de utilizare și valoarea de non-utilizare [12]. Valoarea de utilizare este asociată consumului direct al serviciilor oferite de bunul de patrimoniu, în timp ce valoarea de non-utilizare include valoarea de existență, valoarea de opțiune și valoarea de moștenire, care nu se reflectă direct în mecanismele pieței, dar influențează semnificativ deciziile privind conservarea patrimoniului.

Astfel elaborarea Ghidului privind evaluarea bunurilor imobile de patrimoniu se impune ca o necesitate obiectivă pentru asigurarea unei abordări metodologice unitare, adaptate specificului patrimoniului cultural și corelate cu standardele internaționale și cadrul normativ național.

Puncte cardinale în evaluarea patrimoniului cultural

Evaluarea patrimoniului cultural este determinată de patru puncte cardinale: data la care bunul imobil a fost recunoscut drept monument ocrotit de stat; dreptul de proprietate asupra bunului imobil la data evaluării; genul monumentului și potențialul de utilizare a acestuia (Fig.1).

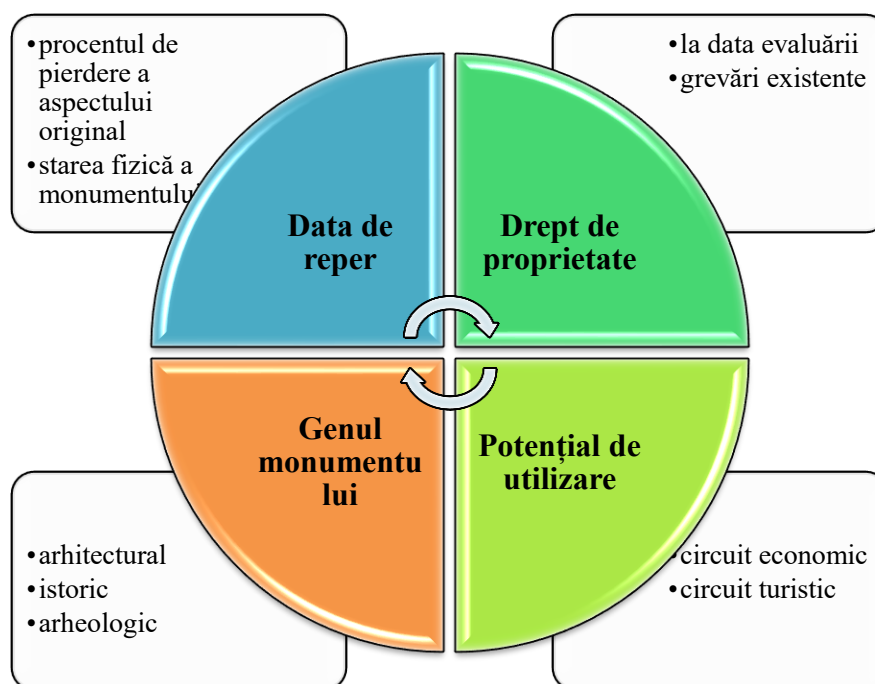

Figura 1. Punctele cardinale în evaluarea patrimoniului cultural

Data de reper

„Data de reper” reprezintă data la care bunul imobil este recunoscut în calitate de monument ocrotit de stat, altfel spus, data la care este recunoscută oficial și capătă o expresie bănească valoarea culturală. La această dată valoarea imobilului comportă o modificare structurală considerabilă. Dacă până la „data de reper” valoarea construcțiilor este influențată preponderent de factori fizici (uzura fizică) și funcționali (modificări ale preferințelor consumatorilor, apariția tehnologiilor și materialelor noi), apoi, în momentul includerii bunului imobil în Registrul monumentelor, valoarea economică se diminuează brusc (Fig.2). Această diminuare este condiționată de restricțiile impuse și imposibilitatea asigurării nivelului de utilitate cerut de societate la data evaluării. Totodată, valoarea economică poate fi sporită prin lucrări de restaurare, reabilitare și includerea imobilului în circuitul economic [13, 14].

Starea fizică la data de reper constituie punctul de referință pentru evaluarea bunului imobil la orice moment ulterior. Aceasta, inclusiv eventualul grad de pierdere a aspectului original, definește starea de referință în raport cu care se analizează situația bunului la data evaluării. Totodată, această stare reprezintă nivelul minim care urmează a fi menținut prin măsuri de conservare sau restaurare și baza în funcție de care se constată și se estimează prejudiciul adus monumentului.

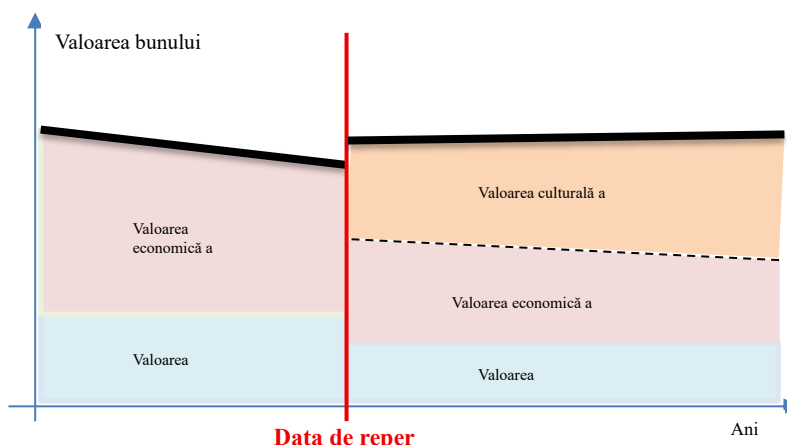

Figura 2. Modificarea structurii valorii bunului imobil la data de reper

Dreptul de proprietate

Conform Standardelor de Evaluare (AGCC, 2025), înainte de estimarea valorii unui drept asupra proprietății imobiliare, evaluatorul trebuie să înțeleagă cadrul juridic aplicabil și modul în care acesta influențează dreptul ce constituie obiectul evaluării. Dreptul asupra proprietății imobiliare conferă titularului atributele de posesie, folosință și dispoziție asupra terenului și construcțiilor. Totodată, în această categorie sunt incluse și drepturile rezultate din formele de posesie informală asupra terenurilor comune, comunitare, colective sau obștești, precum și asupra așezărilor urbane și rurale informale ori aflate în economii în tranziție, acestea putând îmbrăca forma posesiei, ocupării sau a dreptului de utilizare [6, p. 61].

Particularitățile evoluției istorice și ale procesului de transformare a regimului proprietății în Republica Moldova au generat situații în care dreptul de proprietate asupra terenului și dreptul de proprietate asupra construcțiilor amplasate pe acesta aparțin unor titulari diferiți. Astfel, terenul poate fi proprietatea unei persoane fizice sau juridice, private ori publice, în timp ce edificiile amplasate pe acesta pot aparține unei alte persoane, în orice combinație juridică posibilă.

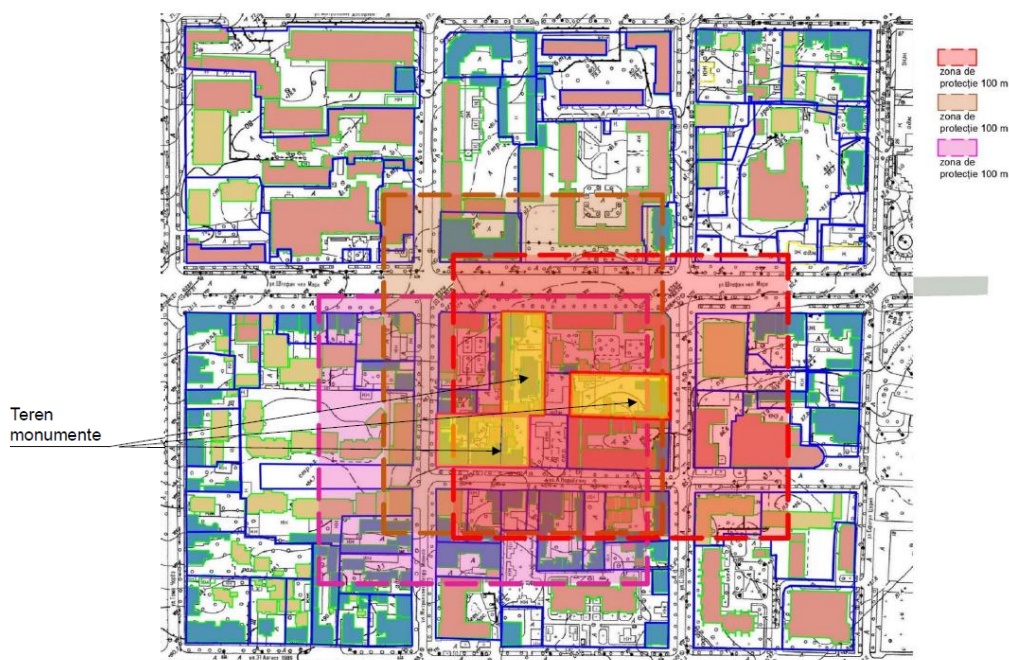
Un exemplu relevant îl constituie municipiul Chișinău, unde o parte semnificativă a terenurilor situate în cadrul zonei protejate „Nucleul Istoric” se află fie în proprietate privată, fie în domeniul privat al administrației publice locale (Fig. 3, culorile violet și galben). În numeroase

cazuri, terenurile aflate în domeniul privat al administrației publice locale sunt ocupate de construcții care aparțin persoanelor fizice și/sau juridice din sectorul privat. Această separare a titularilor drepturilor asupra terenului și asupra construcțiilor reprezintă o caracteristică importantă a fondului construit din Republica Moldova și impune o analiză distinctă a drepturilor evaluate, atât din perspectiva regimului juridic al terenului, cât și a drepturilor exercitate asupra construcțiilor amplasate pe acesta.

Acest fapt direct influențează valoarea monumentelor istorice și între timp a devenit un impediment pentru acțiunile de păstrare a acestora. Drept urmare, prin ordinul ministerului culturii [17] a fost aprobat Regulamentul privind conținutul și metodologia de elaborare a planului de referință istorico-arhitectural și proiectului zonelor de protecție a localităților istorice. Actualmente se elaborează planul de referință istorico-arhitectural și proiectul zonelor de protecție a or. Chișinău, document care va deveni parte integrală a PUZ Centru (Fig.4).

Figura 3. Analiza fondului construit după tipul de proprietate asupra terenului în Nucleul Istoric al or. Chișinău [15]

Figura 4. Hotarul zonelor de protecție a bunurilor cu statut de monument individual, exemplu Centrul Istoric al Chișinăului (100 m de la limita exterioră a terenului monumentelor) [16]

În acest context evaluatorul urmează a identifica și delimita:

- **Zona de protecție a monumentului**, care reprezintă teritoriul delimitat în jurul monumentului de istorie, cultură sau arhitectură, instituit prin documentații de urbanism și amenajare a teritoriului, în cadrul căruia se aplică un regim special de protecție și utilizare a terenului, în scopul asigurării conservării integrității fizice, autenticității, valorii culturale, istorice, arhitecturale și peisagistice a monumentului, precum și al prevenirii intervențiilor care ar putea afecta negativ percepția, starea de conservare sau punerea sa în valoare.
- **Zona de influență a monumentului**, care reprezintă perimetrul spațial determinat prin analiza impactului economic, funcțional, urbanistic și de reglementare al unui monument sau bun imobil de patrimoniu asupra proprietăților învecinate, în interiorul căruia condițiile speciale de protecție și conservare ale monumentului se reflectă în prețurile de tranzacționare, în costurile de investiție, în limitările de utilizare și în riscul asociat proprietăților analizate.

Genul monumentului

Noțiunea de „proprietate istorică” cuprinde bunul imobil (teren și construcții) individual sau ca parte a unui ansamblu, care, prin vechimea sa, caracteristicile arhitecturale, urbanistice, constructive, artistice ori prin valoarea sa istorică, culturală sau memorială, este recunoscut sau susceptibil de recunoaștere ca element al patrimoniului cultural și este supus unui regim juridic special de protecție, conservare și utilizare, regim care limitează exercitarea dreptului de proprietate în raport cu interesul public de ocrotire a patrimoniului.

În procesul evaluării o importanță deosebită urmează a acorda genului proprietății istorice supuse evaluării. Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat [18] diferențiază bunuri imobile - monumente cu valoarea arheologică, istorică și arhitecturală (Fig.5).

Genul și specificul monumentului istoric influențează în mod direct alegerea metodologiei de evaluare. De exemplu, în municipiul Chișinău există un număr semnificativ de bunuri imobile clasate ca monumente istorice care nu dețin o valoare arhitecturală deosebită, fiind edificate din pământ, lut sau alte materiale tradiționale, adesea fără fundații corespunzătoare. În condițiile cerințelor funcționale actuale, reabilitarea și adaptarea acestora pentru utilizări contemporane este dificilă, iar în unele cazuri chiar imposibilă. Ca urmare, aceste constrângeri generează un nivel ridicat al deprecierei funcționale, cu impact direct asupra utilității economice și, implicit, asupra valorii bunului imobil.

REGISTRUL MONUMENTELOR RM OCROTITE DE STAT					
MUNICIPIUL CHIȘINĂU					
Nr.	Localizare administrativă	Tip	Cronologie	Gen	Cat
1.	Chișinău	Aleea clasicilor literaturii. Grădina publică Ștefan cel Mare	1957	Artă.Ist	N
2.	Chișinău	Ausamblul Catedralei „Nașterea Domnului”. Porțile Sfinte și scuarul. Piața Marii Aduării Naționale	1836,194,1818-1936	Arhit.Ist	N
3.	Chișinău	Așezare	Sec. X – IX i.e.n.	Arheol	N
4.	Chișinău	Așezare	Sec. XIV	Arheol	N
5.	Chișinău (Pruncul I)	Așezare	Sec. XVI	Arheol	N
6.	Chișinău (Revaca II)	Așezare	Sec. XVII	Arheol	N
7.	Chișinău	Așezare	Sec. XV	Arheol	N
8.	Chișinău I	Așezare	Sec. II – III	Arheol	N
9.	Chișinău I	Așezare	Sec. XIII – IX i.e.n.	Arheol	N
10.	Chișinău II	Așezare	Sec. II – IV	Arheol	N
11.	Chișinău III	Așezare	Sec. II – IV	Arheol	N
12.	Chișinău Str. Ghiocilor, 1	Basorelief cu subiecte agrare și zootehnice. Discriptic	1954	Artă	N
13.	Chișinău, Str. Renașterii, 33	Basorelief „Circul” pe fațada circului	1979	Artă	N
14.	Chișinău, Str. Mazarache, 3	Biserica „Acoperământul Maicii Domnului” (fosta „Nașterea Maicii Domnului”)	Mijl. sec. XVIII	Arhit	N
15.	Chișinău.Bd. Ștefan cel Mare, 164-a	Biserica cu Hramul „Schimbarea la față a Domnului” (fosta Constantin și Elena)	1902	Arhit	N
16.	Chișinău Str. Bulgară, 21	Biserica “Adormirea Maicii Domnului” (fosta Unită cu ritul vechi ortodox)	1892	Arhit	N
17.	Chișinău, Str. B. Petriceicu – Hașdeu, 10	Biserica „Buna Vestire”	1810	Arhit	N
18.	Chișinău str. Sf. Gheorghe, 34	Biserica „Sf. Gheorghe”	1819	Arhit	N
19.	Chișinău Str. Traian	Biserica „Sf. Dumitru”	1902	Arhit	N
20.	Chișinău.St.Alexandru cel Bun. nr.50	Biserica “Sf. Haralampie”	1836	Artă Arhit	N
21.	Chișinău.Str. Gr. Ureche, nr.58	Biserica „Înălțarea Domnului”. Monumente funerare	Anii 30 sec. XIX Sec. XIX-XX	Artă Arhit	N

Figura 5. Extras din Registrul monumentelor RM ocrotite de stat

Referindu-ne la obiectele de patrimoniu arheologic, în cazul includerii acestora în circuitul economic, urmează a ține cont de faptul că acestea, de regulă, nu pot fi utilizate în alte scopuri decât pentru desfășurarea lucrărilor de salvare arheologică (muzeificare), cu luarea în considerare a tuturor cheltuielilor necesare pentru adaptarea obiectelor arheologice la expunerea muzeală. În cazul adoptării deciziei privind efectuarea lucrărilor de salvare arheologică care presupun extragerea obiectelor de patrimoniu de pe terenul aferent, restricțiile de utilizare ale terenului pot fi ridicate. În acest caz, evaluarea se realizează ca pentru un teren liber de sarcini de protecție, cu deducerea cheltuielilor materiale și temporare aferente lucrărilor de salvare arheologică.

Potențial de utilizare

În procesul evaluării *potențialul de utilizare* este identificat și argumentat prin analiza celei mai bune utilizări. Analiza este necesară pentru identificarea valorii economice a monumentului în scopul utilizării sale comerciale, cu condiția respectării integrale a obligațiilor de protecție aplicabile obiectului evaluat.

În cadrul analizei celei mai bune utilizări a monumentelor trebuie considerate următoarele particularități:

- Monumentele și ansamblurile aflate în proprietate comună, inclusiv monumentele și ansamblurile care fac parte din fondul locativ, precum și terenurile în limitele cărora sunt amplasate aceste monumente și ansambluri, nu sunt supuse partajului. Atribuirea în natură a cotelor-părți către coproprietari nu este admisă.
- În cadrul analizei celei mai bune utilizări nu se admite analizarea opțiunii de vânzare pe componente a obiectelor de patrimoniu cultural, chiar dacă o asemenea opțiune ar fi, din punct de vedere economic, mai avantajoasă.
- Analiza celei mai bune utilizări se efectuează ținând cont de toate restricțiile fizice, juridice și financiare, inclusiv cele legate de statutul de monument, precum și de restricțiile privind utilizarea monumentului și a terenului construit.

Scopul analizei celei mai bune utilizări a monumentului îl constituie identificarea unei utilizări permise de autoritățile de protecție, inclusiv:

- analiza existenței și utilizării eficiente a suprafețelor excedentare ale terenului, care pot fi supuse unei valorificări economice raționale, inclusiv prin edificare;
- analiza posibilității adaptării monumentului la o funcție diferită de utilizarea sa actuală;
- analiza posibilității modificării caracteristicilor volumetrico-spațiale ale monumentului în părțile care nu sunt supuse obligațiilor de protecție, inclusiv: reamenajarea interioară; amenajarea mansardelor în spațiile de pod; majorarea regimului de înălțime al anexelor interioare etc.;
- analiza posibilității reconstituirii (restaurării) unor elemente ale obiectului de patrimoniu cultural existente într-o anumită perioadă istorică, în cazul în care această reconstituire este justificată economic;
- analiza posibilității demontării unor elemente care nu sunt caracteristice unei anumite perioade istorice a obiectului, dacă această demontare este justificată economic;
- analiza posibilității utilizării materialelor și construcțiilor moderne în procesul de reabilitare, restaurare sau reparație, în cazurile în care acest lucru conduce la eficiență economică (reducerea costurilor sau a duratei lucrărilor) comparativ cu utilizarea materialelor și tehnologiilor istorice.

În cadrul analizei celei mai bune utilizări a monumentelor se recomandă aplicarea *metodei de optimizare*, bazată pe calculul costurilor necesare pentru îmbunătățirea calității bunului imobil, prin eliminarea tuturor elementelor de uzură și depreciere funcțională care pot fi înlăturate în mod practic, precum și a celor a căror eliminare este obligatorie în temeiul obligațiilor de protecție, aducând astfel bunul imobil în stare optimă.

În cazul aplicării metodei optimizării, este necesar a se delimita din volumul total al bunului imobil evaluat acele elemente care nu pot fi considerate ca aparținând propriu-zis monumentului, inclusiv construcțiile noi edificate pe terenul aferent, clădirile și instalațiile noi. Analiza oportunității luării în considerare a celei mai bune utilizări a acestor elemente se efectuează în cadrul unei evaluări distincte.

Concluzii

Importanța aprobării „Ghidului în evaluare: Evaluarea bunurilor imobile de patrimoniu” este iminentă în condițiile actuale. Lipsa cadrului metodologic național are un impact grav asupra imaginii profesionale, permite diverse interpretări și conduce la implicarea evaluatorului în conflicte de interese patrimoniale.

Procesul de evaluare a bunului imobil recunoscut drept monument este ghidat de 4 puncte cardinale: data la care bunul imobil a fost recunoscut drept monument ocrotit de stat; dreptul de proprietate asupra bunului imobil la data evaluării; genul monumentului și potențialul de utilizare a acestuia.

Considerăm necesar a elabora și aproba acte normative complementare ghidului în evaluare, precum: Recomandări metodologice pentru determinarea procentului de pierdere a aspectului original al bunurilor imobile de patrimoniu și Culegerea indicilor comasați a valorii lucrărilor de restaurare, reconstituire a bunurilor de patrimoniu.

Mulțumiri. Cercetarea a fost realizată în cadrul Centrului de Cercetare în Domeniul Dezvoltării Sustenabile al Universității Tehnice a Moldovei, subprogramul de cercetare nr. 020408 „Cercetări privind Asigurarea Dezvoltării Durabile și Creșterii Competitivității Republicii Moldova în Context European”.

Referințe

1. Codul urbanismului și construcțiilor al Republicii Moldova: nr. 434 din 28-12-2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2024. CUC434/2023.
2. Codul funciar al Republicii Moldova: nr. 22 din 15-02-2024. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2024. CF22/2024.
3. Lege privind performanța energetică a clădirilor: nr. 282 din 05-10-2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2023. LP282/2023.
4. Legea privind activitatea agenților imobiliari: Activitatea agenților imobiliari, reglementată printr-o nouă lege adoptată de Parlament. În: Multimedia: Parlamentul Republicii Moldova [online]. [accesat 2026-06-06].
5. Lege cu privire la activitatea de evaluare: nr. 989 din 18-04-2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2002. LP989/2002.
6. AGENȚIA GEODEZIEI, CARTOGRAFIEI ȘI CADASTRU A REPUBLICII MOLDOVA. Ordin cu privire la aprobarea Standardelor de Evaluare: nr. 21 din 27-02-2025. OAGCC21/2025.
7. AGENȚIA GEODEZIEI, CARTOGRAFIEI ȘI CADASTRU A REPUBLICII MOLDOVA. Ordin cu privire la aprobarea Ghidului în evaluare: Evaluarea bunurilor imobile: nr. 59 din 24-06-2025. OAGCC59/2025.
8. Proiectul Ordinului Directorului general al Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru cu privire la aprobarea Ghidului în evaluare: Evaluarea pentru garantarea împrumutului. În: Platforma Guvernamentală Particip.gov.md [online]. [accesat 2026-06-06].
9. Anunț privind inițierea procesului de elaborare a proiectului Ordinului Directorului general al Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru cu privire la aprobarea Ghidului în evaluare: Evaluarea pentru raportare financiară. În: Platforma Guvernamentală Particip.gov.md [online]. Disponibil: <https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-a-proiectului-ordinului-directorului-general-al-agen/15491> [accesat 2026-06-06].
10. Proiectul Ordinului Directorului general al Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru cu privire la aprobarea Ghidului în evaluare: Evaluarea proprietății generatoare de afaceri. În: Platforma Guvernamentală Particip.gov.md [online]. [accesat 2026-06-06].

11. ALBU, S.; V. URSU; G. CROITORU [et al.]. Patrimoniul construit: aspecte tehnice, economice și juridice : Probleme și propuneri. Chișinău: [S. n.], 2023 (ED-COLOR). 232 p. ISBN 978-9975-45-981-5.
12. ALBU, S.; I. ALBU; V. URSU ș.a. Patrimoniul arhitectural: aspecte legale, tehnice și economice. Chișinău: Tipogr. „MS Logo”, 2020. 355 p. ISBN 978-9975-3481-2-6. Disponibil: <https://fcgc.utm.md/wp-content/uploads/sites/11/2022/09/Monografie-Albu-Svetlana-2020.pdf> [accesat 2026-06-06].
13. ALBU, S. și I. ALBU. Peculiarities of the value of built heritage in Chisinau. În: Journal of Social Sciences. 2024, Vol. VII, no. 1, pp. 6-16. ISSN 2587-3490. DOI: 10.52326/jss.utm.2024.7(1).01. Disponibil: [https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7\(1\).01](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(1).01) [accesat 2026-06-06].
14. ALBU, S. și I. ALBU. Depreciation of the economic value of historic properties. În: Open Journal of Applied Sciences. 2021, Vol. 11, No. 11, pp. 1256-1267. DOI: 10.4236/ojapps.2021.1111095. Disponibil: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=113563> [accesat 2026-06-06].
15. Chișinău Proiect: platformă cu Sistem Geografic de Nivel Local. ArcGIS Hub [online]. Disponibil: <https://gis-chisinauproiect.hub.arcgis.com> [accesat 2026-06-06].
16. IMP „CHISINAUPROIECT”. Definitivarea Planului Urbanistic Zonal Centru (PUZ Centru) mun. Chisinau: Conferința științifico-practică „Politici urbane pentru zone protejate” [online]. Disponibil: <https://chisinauproiect.md/conferinta-stiintifico-practica-politici-urbane-pentru-zone-protejate> [accesat 2026-06-06].
17. MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA. Ordin cu privire la aprobarea Regulamentului privind conținutul și metodologia de elaborare a planului de referință istorico-arhitectural și proiectului zonelor de protecție a localităților istorice: nr. OMC217/2022 din 26.10.2022. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 27-12-2022, nr. 431-434, art. 1455. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134749&lang=ro [accesat 2026-06-06].
18. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor: nr. 1531 din 22-06-1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 02-02-2010, nr. 15-17, art. 24. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148719&lang=ro# [accesat 2026-06-06].